

Joan Francesc Dalmau

La malícia dels mots

Juneda, Editorial Fonoll, 2016

Dins i fora del món cultural circula la imatge que els poetes són gent estranya, gent que no es fa amb ningú, que viuen aïllats del món que els envolta i que només escriuen per a ells mateixos, cosa que implica que els productes que en resulten només els entenen ells mateixos i que, per tant, no paga la pena perdre el temps intentant llegir-los. És ben cert que hi ha poetes que responen a aquesta imatge elitista (alguns dels quals ja han estat degudament caricaturitzats en programes de la televisió). Tanmateix, no podem aplicar-la a autors com Joan Francesc Dalmau i, per extensió, al seu darrer llibre, *La malícia dels mots* ja que tracta d'un poemari intel·ligible i d'una innegable qualitat, tal i com intentarem demostrar al llarg de la present ressenya.

Com és sabut, Dalmau és un escriptor polifacètic: poeta, narrador, dramaturg, articulista, cantant o guionista de curtmetratges són alguns dels diversos àmbits en què s'han mogut els seus interessos culturals. Si bé darrerament ha anat escrivint i publicant novel·les (*La pell dels altres* va obtenir el premi Ramon Roca Boncompte a Tàrrrega el 2006) i peces teatrals (*El retrovisor* va assolir el premi La Carrova a Amposta el 2009) feia un bon grapat d'anys que no ens oferia cap llibre de poemes: catorze, en concret, des que el 2002 va assolir el premi Les Telúries amb *Només respiren*. Josep Borrell, en el pròleg, definia l'autor de Miralcamp com un membre "del gremi dels poetes cantors". De fet, nombroses de les lletres d'aquell primer recull podien passar com a lletres de cançons –una afirmació que no s'hauria d'agafar en un sentit pejoratiu (tinguem present que un cantautor de l'entitat de Bob Dylan ha obtingut el 2016 el Premi Nobel de Literatura)– però *La malícia dels mots*, que aplega textos escrits entre el 2000 i el 2010, mostra una evolució en la manera de Dalmau de concebre el fet poètic que, a parer nostre, el fa més poeta que no pas lletrista de cançons.

El primer que destaca de *La malícia dels mots* és que es tracta d'un llibre que entra pels ulls. M'explico. Complementen els poemes unes magnífiques il·lustracions de l'artista mollerussenca Ester Gasol, i un suggeritiu vídeo-poema, accessible a través d'un codi QR, del cineasta Jordi Giribet Torrelles, amb la falca, com és habitual, d'una impecable edició a càrrec de l'Editorial Fonoll. Entrant en el contingut, el volum s'obre amb un pròleg de Dalmau en què s'explica l'objectiu que l'ha guiat a l'hora d'escriure'l: ens avisa que ha

estat concebut des de l'òptica del jo, en tant que parla d'unes experiències personals però que, evitant l'escull de l'egocentrisme, serveixen perquè el lector s'hi pugui identificar. Breu: el poeta va més enllà de la simple anècdota personal (que no tindria cap importància excepte per als amants de la xafarderia) per convertir-la, tal i com afirmava Eugeni d'Ors a inicis del segle passat, en categoria; una generalització que permet al lector reflexionar sobre el sentit de la vida, la mort, la solitud, l'atzar o el pas del temps. Uns temes que, òbviament, no són innovadors (es pot innovar, temàticament, en poesia, em pregunto) però dels quals l'autor en treu un magnífic rendiment.

Estructuralment, *La malícia dels mots* presenta una disposició calculada dels materials: un poema inicial, cinc seccions que tenen una certa unitat entre si, i un poema que funciona a manera d'epíleg; tot plegat evidencia el treball de Dalmau, que no s'ha limitat a aplegar poemes i a disposar-los un darrere l'altre. Així, en la composició que funciona de porta d'entrada en el recull, l'autor planteja una interessant reflexió sobre el llenguatge: d'una banda, la pertinença dels mots (de qui són, després de ser escrits, del poeta o bé del lector, se'ns qüestiona agudament); de l'altra, l'ús que se'n fa, del material lingüístic, i que s'exemplifica amb el joc de paraules –un palíndrom– amb què el tanca: "Fixa't en la malícia del verb: / si capgires les lletres / on diu «ser», queda «res»". Passem a descriure, sintèticament, les cinc seccions i a proporcionar-ne unes mínimes notes de lectura. A la primera, "Figurants" –recordem que es tracta dels personatges que en un espectacle representen un paper mut–, que és la que conté més poemes, Dalmau proposa el retrat de diversos individus ("El faquir", "El caminant", "L'arlequí"...) que, en alguna de les composicions, no deixen de ser desdoblaments del mateix autor per tal de poder interpel·lar-se. A voltes, el poeta se serveix de la forma clàssica de l'epigrama per assolir uns versos lapidaris, sentenciosos; a manera d'exemple podríem citar "El savi", només dos versos, en què ens planteja que només es pot assolir el coneixement a través de l'experiència: "Tens l'edat dels vençuts / saps que qualsevol victòria comporta massa pèrdues". "Realitats i presagis" és el títol de la segona secció i se centra en experiències personals, de vegades ben difícils de superar (com "Sala d'espera", ambientada en un hospital), d'altres, en canvi, lligades a la intimitat de Dalmau ("Les cinc i vint-i-quatre" en què exposa l'amor cap a un infant de pocs mesos i que clou amb els versos d'una deliciosa sensibilitat: "Somriu / que minúsculs són els déus de la gent gran"). Ben distint és el con-

tingut de la tercera secció, "L'esvoranc", un conjunt de poemes de temàtica amorosa en què s'exposa un procés d'enamorament, ple de passió i de riscos, però alhora de tendresa, tal i com s'observa en la composició que l'obre, "El pont" ("Tan aviat vull protegir-te / com posar-me a cobert"), o a "Somriure" ("Les seves dents són una arma blanca"). Altrament, la quarta secció, "Hedonisme i altres circumstàncies", és construïda amb poemes que contenen un joc d'oposicions: voler i poder, veritat i desig, viure o dormir; hi podríem destacar "Pànic escènic", un sonet de versos alexandrins (una composició d'allò més clàssica, que ens remet al cèlebre vers de J. V. Foix, "m'exalta el nou i m'enamora el vell", i que revela com l'autor coneix prou bé la tradició) al voltant de tema de la identitat, el fet de fingir ser un altre per poder sobreviure enmig d'una societat que anihila l'individu ("En el guió toleres algun venial ultratge / i com més va més sembla que no t'ho cal fingir"). "Planeta Pla" és la darrera secció: no hi ha dubte, com es desprèn del títol, que Dalmau és un autor que s'identifica amb la seva comarca nadiua, el Pla d'Urgell, semblantment a un altre homenot pladurgellenc com és el narrador Francesc Pascual. Aquesta temàtica ja apareixia en alguns poemes, com "A un camp d'arbres (de pomeres)", de *Només respiren*, però ara hi dedica una secció sencera per la qual hi desfilen records d'infantesa ("Havent dinat", "Metzina"), la pèrdua de la innocència infantil ("Ídols"), el paisatge canviant en el decurs dels anys ("Planeta Pla") o les experiències que modifiquen –i donen maduresa– a una persona ("Ingredients"). L'epíleg ens remet al poema inicial en tant que s'hi exposa una nova reflexió sobre el llenguatge: la dificultat de traslladar les idees al full en blanc. I, malgrat els problemes per a fer-ho, la decisió de persistir en aquest intent, tal i com es fa palès en els versos amb què es tanca el poemari: "Respirar cou / però aquests exorcismes / fan possible un altre intent".

La lectura atenta de *La malícia dels mots*, a la qual convidem qui hagi llegit les línies precedents, i la qualitat que se'n desprèn, evidencien com aquest recull esdevé una nova baula en una trajectòria cada vegada més consolidada, que ha convertit Dalmau en un referent de la literatura pladurgellenca –i ponentina– actual. Per tant, esperem, com s'afirma en l'al·ludit darrer poema, que els nous "gemecs passats per tinta" i que l'autor, de ben segur porta a dins, es converteixin, ben aviat, en una realitat.

Josep CAMPS ARBÓS
Universitat Oberta de Catalunya